

Oponentský posudek na diplomovou práci Žanety Zábranské:

Dary a firemní filantropie

Diplomová práce Žanety zábranské se věnuje tematice daru a filantropie se speciálním zřetelem k oblasti firemní filantropie. Jde o práci převážně empirickou, která v úvodu rozpracovává relevantní teoretické souvislosti, aby se posléze podrobně věnovala výsledkům autorčina vlastního dotazníkového šetření. Celkově jde o práci zdařilou, působící kompaktním dojmem a odpovídající požadavkům na diplomovou práci. Autorka ji evidentně zpracovala velmi pečlivě, z komentářů v empirické části je patrné, že důkladně provedla velké množství analýz vlastního empirického materiálu (ke kterému si navíc zachovává sympatický kritický přístup). Přesto si dovoluji v následujících odstavcích heslovitě upozornit na některé nepřesnosti, nedůslednosti, nebo opomenutí.

Autorka na začátku práce jasně nepředestírá její celkový směr, cíl, účel. Čtenář při čtení teoretické části sice čerpá mnoho zajímavých informací, nicméně stále poněkud tápe v otázce, kam to vlastně celé směřuje, co má ve výsledku očekávat...

Chybí odkaz na zdroj i položka v seznamu literatury:

- Caplow (s. 7)
- Gouldner (s. 10)

Empirické informace o firemním dárcovství, převzaté z výzkumu realizovaného firmou MARKET VISION, jsou nejasné (s. 19 – 20). Jsou zde uváděny kvantitativní výsledky, za zdroj je však označena „...zpráva z kvalitativní části výzkumu...“. Pokud tato zpráva skutečně (věrohodně) kvantitativní údaje obsahuje, měla by být informace o kvantitativním šetření doplněna údaji o výběrovém souboru (způsob výběru, povaha zúčastněných firem, velikost souboru atp.)

Ne-reprezentativita výběrového souboru nemusí být způsobena metodou sběru dat (samovyplňování) – v tomto případě je to spíše otázka výběrového plánu. (s. 34)

Snaha vnést prvky náhodnosti do výběru respondentů postupy popsány na s. 34 je jistě chvályhodná, nicméně reálný efekt by byl mizivý i v případě, že by autorka dosáhla stoprocentní návratnosti; vzorek by byl zkreslený už jen v důsledku omezeného okruhu osob, které měly šanci se dostat do autorčina seznamu. Kromě toho, způsob výběru v případě papírových dotazníků není popsán dostatečně, není uveden zdrojový seznam, z něhož bylo vybíráno, ani jak se k základnímu souboru autorka v tomto případě dostala. Nicméně ocenit lze jednak autorčino vědomí omezenosti vypovídací hodnoty takto koncipovaného průzkumu (s 34 a 35), a koneckonců také snahu o prvky náhodnosti, které naznačují povědomí o kvalitativní metě dotazníkových šetření... Dopilovat by však zřejmě potřebovaly některé podrobnosti

statistických aspektů analýzy na s. 35 („ $\alpha = 5\%$ “, testování hladiny významnosti „pomocí znaménkového schématu“).

Typickou chybičkou je součet v tabulce, který nedává 100 % (s. 36, znak věk). Její vznik je snadno pochopitelný – uvedení hodnot zobrazených bez desetinných míst v tabulkovém procesoru, a koneckonců nejde ani o žádné zásadní zkreslení. Nicméně v publikovaných výstupech by se takováto nedůslednost objevovat neměla.

Skutečnost, že autorka pokládá za „zajímavé“, že v souboru převažují zmíněné skupiny (s. 36), připadá zajímavé naopak mě... Přinejmenším v kontextu toho, jaké znalosti o vlastnostech zvoleného výběrového postupu na jiných místech prezentuje. Sama totiž některé důvody vzápětí zmiňuje (s. 37), přičemž nelze než souhlasit s předpokladem, že mezi jejími adresami skutečně mohli převažovat lidé mladí (ne jen kvůli věku autorky samé, nýbrž už jen proto, že ti častěji užívají internet), ovšem také lidé s vyšším vzděláním a ženy (nicméně ověřovat tuto hypotézu analýzou seznamu vlastního, tedy zda v něm převažují muži, lidé mladí a s vyšším vzděláním, je bohužel mimo mé časové možnosti...) Nicméně vysvětlení je možné i další: pakliže autorka definuje svůj výběr jako anketu (s. 34) – nabízí se jí také vysvětlení, že ankety se zkrátka častěji účastní tací, kterým je téma blízké, kteří k němu mají co říci.

88 % bych slovně popsal spíše jako devět z deseti, nežli osm... (s.38)

Prezentace výsledků v podobě závěrů o ne/potvrzení hypotéz do textu příliš „nesedí“. (s. 39 – 41) Přesné znění hypotéz předtím nezaznělo nikde v teoretické části, nebylo ani součástí kapitoly doplňující projekt výzkumu (kde naopak uvedeny být mohly). Na tomto místě už působí poněkud samoučelným a formálním dojmem, uvedené závěry by bylo možno okomentovat bez tohoto suchého rámu a sdělení by bylo určitě čtivější. Formální charakter této části je navíc podpořen ne úplně přehlednými tabulkami (tabulka 4 a tabulky s testy asociace dokonce přesně ve formátu výstupu SPSS!), což nepůsobí příliš profesionálním dojmem a nenaznačuje velký zájem usnadnit čtenáři orientaci ve svém sdělení.

Na druhé straně je třeba opět ocenit naznačení, že si autorka je vědoma pravidel procesu bádání v kvantitativně orientovaném sociologickém výzkumu a důležitost hypotéz, stejně jako poměrně zdařilé zpracování znaménkového schématu a jeho uvádění namísto adjustovaných reziduí z výstupů SPSS.

Překlep v tab. č. 4 – asi by mělo být „ano, jednou ročně a méně“ (s. 39)

H3 se podle mne potvrdila nejen ze znaménkového schématu, nýbrž také zjištěnou hladinou významnosti 0,01... (s. 41)

Oceňuji profesionální zpracování výsledků otázky Q1 do grafu 1!

Otázka Q1.6 a její interpretace na s. 43: pozor na rozdíl mezi převrácením škály a převrácením významu otázky. Nesouhlasné odpovědi s určitým zněním otázky není možné prezentovat jako souhlas se zněním opačným! To nikde nezaznělo a o postojích k němu tedy nic nevíme. Nesouhlas s původním výrokem může znamenat také pouze neutrální stanovisko, nikoli nutně opačné.

Faktorová analýza na s. 44-46 je celkem zdařile zpracována a smysluplně také interpretována, poněkud mi schází pouze obecné shrnutí výsledků pro celý komplex tématu vztahu k dobročinnosti. Dovolím si autorku také upozornit, že už přímo SPSS umožňuje využít volbu sestupného seřazení zátěží u jednotlivých faktorů, což činí výstup podstatně přehlednějším...

Konstatování na s. 47: „Komter taktéž uvádí, že dary častěji dávají ženy, lidé s vyšším vzděláním a mladší lidé. V analyzovaných datech se žádné rozdíly mezi zkoumanými skupinami neukázaly.“, mi nedává smysl. Odkaz na Komtera neuvádí, že by se od sebe měli vzájemně lišit ženy, lidé s vyšším vzděláním a lidé mladí, současně odlišnosti těchto podskupin od zbytku souboru autorka ve svých datech podle mne našla... Mimochodem, je škoda, že autorka nepřiložila také tabulku průměrných částek pro jednotlivé vzdělanostní skupiny.

Analýza darů a dobročinné činnosti (s. 50 a dále) obsahuje výbornou metodologickou analýzu fungování různých druhů dotazů, která svědčí o autorčině pečlivé práci a kritickém přístupu k datům, analýze i možnostem dotazníkových šetření vůbec.

Současně je třeba upozornit na omyl při interpretaci tabulky č. 9 v posledním odstavci na s. 51: autorka 25 % z tabulky interpretuje, jako by šlo o sloupcová procenta, ve skutečnosti jde ale o procenta řádková. Nejde tedy o čtvrtinu lidí, z těch, kteří přispívají několikrát ročně, nýbrž o čtvrtinu z těch, kteří neposkytli dar organizaci... I tak sice zbývá 10 případů, které odpovídají autorčině interpretaci, nicméně ani tou si nejsem jist. Nemůže těchto 10 lidí pouze několikrát ročně obdarovávat někoho jiného, než organizace?

Na několika míst autorka nedůsledně používá uvozovky při citacích. Obzvláště nepříjemná je nejasnost ukončení citátu na s. 59.

Informace o rozdílech mezi podsoubory (kurzívou) jsou většinou velmi strohé a pouze popisné. Určitě by bylo přehlednější a úplnější nahradit jednotlivé odstavce např. skládanými grafy pro jednotlivé podskupiny, z nichž by byly rozdíly mezi nimi snadno patrné a slovní komentář by pak jen zdůraznil to nejdůležitější. V současné podobě jednotlivá konstatování neposkytují celkový obraz, nelze si je pospojovat do souhrnné informace. Co je však ještě důležitější, autorka by se měla pokoušet zjištěné výsledky interpretovat – proč rozdíly mezi podskupinami vlastně vznikají, co značí, jaké mohou mít zjištění uplatnění, důsledky atp.

Například, proč například starší pomáhají spíše potřebným, zatímco mladší nadacím a organizacím? (s. 55)

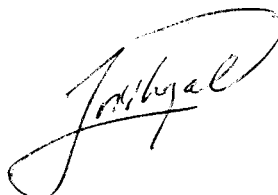
Ocenil bych také trochu širší, obecnější závěry celého empirického šetření. Náznaky se sice objevují v závěru (1. odst. na s. 72), nicméně podobných by určitě mohlo být předloženo více (např. souhrnná informace o rozdílech mezi muži a ženami, věkovými a vzdělanostními kategoriemi, vztahu mezi osobní filantropií a postojem k filantropii firemní atd.) Do samotného závěru práce pak už podle mne patří právě spíše zarámování těchto souhrnných výsledků do problematiky daru obecně, zhodnocení jejich vypovídací hodnoty v kontextu zmiňovaných reprezentativních šetření, úvaha o možnostech dalšího rozvoje tématu i naznačené úvahy o budoucnosti v oblasti filantropie obyvatel i firem v ČR. Poslední odstavce psané kurzívou přitom v samotném závěru nepůsobí patřičně, s těmito otázkami se autorka vypořádala (měla vypořádat) už v úvodních částech, kdy si téma práce a výzkumu definovala.

Závěr

Byť seznam připomínek k diplomové práci Žanety Zábranské může působit rozsáhlým dojmem, ve skutečnosti je třeba práci jako takovou ohodnotit kladně. Autorka si vybrala zajímavé a aktuální téma, které dokázala adekvátně teoreticky zarámovat a následně empiricky zkoumat. Práce jako celek působí poměrně kompaktním dojmem, nestalo se, jak tomu občas bývá, že by spolu teoretická a empirická část souvisely pouze názvem... Konkrétní způsob zpracování tématu, výklad věcných otázek v úvodu i postup analýzy odpovídá standardům realizace projektu empirického výzkumu. Kromě schopnosti připravit a realizovat vlastními silami dotazníkový průzkum (rozpracování tématu, formulace hypotéz, konstrukce dotazníku, sestavení výběrového plánu, práce s datovým souborem, analýza - a to ne jen triviální...) autorka také na několika místech dokazuje, že o materiálu důkladně přemýšlí, dokáže si od něj zachovat patřičný odstup a je schopna kritického nadhledu nad jeho metodologickými aspekty.

Některé nepřesnosti, omyly nebo opomenutí, kterých se v jeho průběhu dopustila, jistě nejsou zanedbatelné. Nicméně z hlediska celku textu, který je předkládán jako diplomová práce, nejsou zásadní. Mnoho z připomínek a komentářů nechť autorka chápe především jako doporučení na její další odborné dráze a pamatuje na ně při přípravě textů určených k publikaci.

S ohledem na celkový dojem a množství kvalitně odvedené práce, nicméně také s přihlédnutím k obsahu výše uvedených kritických výtek, navrhuji hodnotit diplomovou práci Žanety Zábranské jako velmi dobrou.

Jiří Vinopal, 14. 1. 2008